

Použití videa ve výuce češtiny jako cizího jazyka

RADOMILA KOTKOVÁ

Video se zdá být ideální pomůckou v komunikativní výuce jazyků. Díky video ukáže studenti mohou vidět situační kontext komunikace: aktéry komunikace (pohlaví, stáří, sociální vazby), místo, kde se nacházejí, situaci ze které komunikace vychází. Video ukázka také prezentuje komunikaci i s jejími mimoverbálními složkami (postoje, gestikulace, mimika...). Zároveň mohou studenti slyšet víceméně autentickou promluvu rodilého mluvčího (jiného než vyučující) se správnou gramatickou strukturou i výslovností. Z výše uvedených důvodů by pro studenty mělo být lehké porozumět významu promluvy a pomocí videa bychom mohli simulovat autentickou komunikační situaci, kterou ještě navíc díky záznamovému charakteru můžeme libovolně zastavovat nebo vracet.

V článku 101 Ways to use video¹ uvádí Jane Willis 6 rolí videa v jazykové výuce:

1. **model a vodítko** - prezentuje nové jazykové prostředky, ilustruje význam, procvičuje poslech a je modelem pro vlastní orální produkci (30s – 2min)
2. **úkol** – video prezentuje jen situaci (bez zvuku) a studenti mají za úkol sami vymyslet vhodnou promluvu, posleze své výsledky porovnávají se vzorem)

¹ Willis, Jane: 101 Ways to use video In: Video Applications in English language teaching, Oxford-Pergamon Press, 1983, str. 43–55.

fázi úkolů. Stejně úkoly spočívají v reprodukci děje, který studenti viděli (a většinou i slyšeli). Tak mohou s videem pracovat i začátečníci, kteří nemají takové znalosti a zkušenosti, aby mohli úspěšně identifikovat všechny jazykové jednotky promluvy. Ale zvuková složka je přítomná, a obraz nám pomáhá alespoň jejímu částečnému porozumění. V úlohách se opakují a fixuje jazyková zásoba a gramatické znalosti, které už studenti mají, nebo se mohou prezentovat i jevy nové.

Podle rolí, které jsou uvedeny výše, se tady kombinují role ilustrační a zaměřené na sdělení (částečně nebo modifikované 1, 2, 3, 4, 5), následně se dá pracovat i s rolí modelu a stimulu.

1. **Přípravná fáze:** diskuse o tématu, obrázek, klíčová slova
2. **Úkoly na reprodukci/ porozumění ději**

Pro úlohy lze použít různé typy úkolů (často shodně s těmi, které ověřují porozumění při čtení a poslechu)

1. Pravdivá a nepravdivá tvrzení (true/ false)
2. Výběr z možností (multiple choice)
3. Doplnování prázdných míst v textu (s možnostmi i bez možností)
4. Řazení (výrazů, vět, obrázků...)
5. Vlastní reprodukce (u kratších ukázek – např. reklama)
6. Odpověď na otázky
7. Vlastní repliky (video bez zvuku) u kratších sekvencí, máme-li jasně kontextové situace

Pro splnění úlohy (studenti mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích) je dobrá kontrola úkolů postupně s jednotlivými sekvencemi videoukázky.

3. **Selekce jazykových jevů z ukázky.** (Může probíhat například už při předchozí kontrole jednotlivých sekvencí, pokud s tím studenti nemají velké problémy.)

Opět můžeme mít kvíz nebo T/F tvrzení pro fráze, nebo slova, která studenti slyší v ukázce.

4. **Aktivity po videoprojekci**

(role play, pokračování příběhu, reprodukce jiným způsobem, použití nových slov...atd.)

3. **porozumění a upevnění** – již na delších epizodách 2–4min se různými způsoby (vlastní poznámky, otázky, uzavřené úlohy) pod vedením učitele trénuje porozumění mluvenému, tak se upevňují již nabyté jazykové znalosti
4. **ilustrace sdělení a struktury promluvy** – po počáteční diskusi o tématu se studentům předkládají delší celky (3–5min), kterým nemusí zcela rozumět, ale které ilustrují text (či část) typické struktury [zřejmě odborné přednášky] a umožňují studentům cvičit dovednosti a strategie vedoucí k porozumění
5. **zdroj informací** [zřejmě také již pro pokročilejší studenty] – celky 3–8 min, témata blízká potřebám studentů, se získanými informacemi se dále pracuje (reformulace, stylistický převod...atd)
6. **stimul** – předložený materiál se využívá pro další aktivity ve výuce

Na uvedených rolích je patrný postupný přechod od cíle zaměřených na jazykové jednotky promluvy k cílům zaměřených na sdělení, význam. V jazykové výuce se samozřejmě ani v nejrannějších fázích tyto cíle nedají oddělit. Z tohoto důvodu se jednotlivé role většinou kombinují (jak ukážu i dále na svých úlohách)

Z vlastních zkušeností vím, že použití videa ve výuce češtiny není jednoduché a má svá specifika. Učitelé angličtiny jako cizího jazyka mají k dispozici velké množství jazykových videoukázek, ze kterých se dají vybrat modelové situace, dialogy, fráze. Bohužel učitel češtiny jen velice těžko hledá ukázky, které by se daly použít jako model a vodítko. V uměleckých dílech se nám ukázkové dialogy podobné těm z učebnic nevyskytují tak často, nejsou zřetelné (např. pro začátečníky) odděleny a také jejich fonetická realizace není ideální. V běžném vybavení třídy většinou není video nebo DVD přehrávač, proto když se učitel rozhodne pro „zpestření“ výuky videem, nebude podnikat složité přesuny techniky kvůli třicetisekundové sekvenci, ale bude se snažit předložit studentům delší celek, ve který by měl pro jazykovou výuku přínos a který by je i trochu pobavil.

Chtěla bych se s vámi podělit o své zkušenosti s použitím videa ve výuce. Mám dobré zkušenosti s kratšími celky (cca 10min) s nějakým příběhem, pointou. Může to být scéna(y) z filmu, reklama, nebo animovaná pohádka.

Zjistila jsem, že v úlohách pracuji především s obrazy, ke kterému je zvuková (jazyková) stránka spíše doplňující, nebo se jí věnuji až v další

Závěrem bych chtěla dodat, že práce s video ukázkami může být příjemným a také účelným zpestřením výuky, nesmíme však zapomínat na autorská práva a používat videoukázky jen pro ilustrační účely² výuky jazyka a uvádět zdroje, autory.

LITERATURA:

Video Applications in English language teaching, Oxford: Pergamon Press, 1983.
 Mekelešová, J.: *Výuka na školách a autorské právo*. In: Sborník AUČCJ 2006–1007, Praha: Akropolis, 2007, s. 11–20

Využití učebního textu pro rozvíjení sociokulturní kompetence na úrovni A1–A2.

RADOMILA KOTKOVÁ

Součástí výuky cizího jazyka by měla být také tzv. sociokulturní složka. Sociokulturní kompetence »představuje tu stránku komunikačních schopností, která se týká charakteristických vlastností dané společnosti a její kultury, jak se odráží v chování příslušníků při komunikaci.«¹ Sami z vlastní zkušenosti víme, že pokud se při komunikaci odehraje nějaký společenský či kulturní »trpasl«, může to komunikaci vyznamně narušit. Vůči společenským prohrškům jsme možná ještě citlivější než vůči chybám jazykovým. Proto bychom jako učitelé cizího jazyka tuto součást komunikativní kompetence neměli podceňovat. Poučení o tom, co zahrnuje sociokulturní kompetence, najdeme pro každou z úrovní v příslušném popisu češtiny podle SERR.² Když příslušné pasáže prostudujeme, uvědomíme si, že tzv. sociokulturní kompetence zahrnuje sociokulturně podmíněné jazykové prostředky (a pravidla jejich použití) a extralingvistické znalosti o dané zemi a společnosti (tradičně nazývané realie).

Do moderní výuky byly tyto znalosti určitými způsobem zahrnovány vždy, neobjevujeme tedy něco úplně nového. Ale když porovnáme obsah

1 Čeština jako cizí jazyk. Úroveň B2, s. 183.

2 Zde také tento termín vznikl, v SERR se s ním nesetkáme. V SERR najdeme pojem sociolingvistické kompetence. Sociokulturní kompetence zahrnuje sociolingvistické kompetence (skutečnosti, které přímo ovlivňují jazykové složky) a část obecných kompetencí (týkající se např. znalosti každodenního života daného jazykového společenství, sociálních norem, kulturních a geografických znalostí atd.)

2 Viz Mekelešová, Jitka. Výuka na školách a autorské právo, s. 17.